

KRANJSKI ZVON

ŽUPNIJSKI LIST ZA KRANJ IN OKOLICO.

Izdaja: mestni župni urad v Kranju.

Izhaja zadnji teden v mesecu.

L. 1929. Štev. 4.

Posamezna štev. 2 Din.

Vsem naročnikom in čitateljem blagoslovljene praznike in obilo resničnega velikonočnega veselja!

Zakrament sv. birme.

Pomen sv. birme.

Vsak zakrament ima nekaj sebi lastnega, posebno milost za potrebe človeške duše. Sv. krst podeli človeku nadnaravno življenje — milost božjo, pridruži človeka k skrivnostnemu telesu našega Gospoda Jezusa Kristusa, vtisne neizbrisno znamenje kristjana. Sv. pokora očiščuje dušo greha in ji daje moči, da se lažje ustavlja skušnjavam; sv. Evharistija nas vedno iznova napaja z milostjo božjo, združuje z Bogom, dovaja vedno novega nadnaravnega življenja v našo dušo. Sv. mašniško posvečenje daje mašniško posvečenje, duhovniško oblast, milost in pomoč pri izvrševanju te službe. Zakrament sv. zakona posvečuje zakonsko življenje in daje zakonskim posebne milosti, da morejo živeti zakonsko življenje Bogu v čast, sebi in družini v zveličanje.

Tudi zakrament sv. birme ima nekaj sebi lastnega, izvršuje posebno nalogo v posvečenju človeškega življenja.

Bog je človeka ustvaril, da si na zemlji pribori zveličanje. Naše življenje je torej borba za srečno večnost. Tu se mora vsak odločiti za Boga ali proti Bogu! Ta borba pa ni lahka. Treba se nam je boriti pred vsem proti svoji lastni pokvarjeni naravi, proti svojim strastem. In ta boj je težak! Najtežje je zmagati samega sebe. Od Boga nas hoče odvrniti tudi svet, to je mik sveta samega in pa Bogu sovražni ljudje. Treba se je torej vstavljati vabam sveta in zmagati zapeljevanje od Boga odpadlih ljudi. Poleg vsega tega pa še „hodi po svetu satan, kakor rjoveč lev in skuša, koga bi požrl.“ Satan, Bogu sovražen svet in lastna pokvarjena narava, to so nasprotniki zveličanja, ki jih mora vsak zmagati, kdor hoče postati deležen nebeškega kraljestva.

Ta boj pa ni lahak! Mnogo jih pade v njem! Človek potrebuje v tem boju pomoči božje, krepčila za to borbo. In to nam deli sv. Duh potom zakramenta sv. birme.

Kako so bili apostoli slabotni pred prihodom sv. Duha! Prepirali so se med seboj, kdo bo večji v nebeškem kraljestvu, kdo bo opravljal odličnejšo službo, kdo bo večji minister! Bili so še polni duha posvetnosti, kraljestvo božje so si predstavljali vse bolj kot kraljestvo tega sveta. Kako slabotni pred seboj in kako boječi pred svetom! Ko sovražniki vjamejo Gospoda, se prej tako korajzni učenci razprše na vse strani, Peter zataji Gospoda v strahu pred

deklo velikega duhovnika, vsi ostrašeni se zapro v dvorano zadnje večerje; polni malodušnosti mislijo, da je s smrtjo Gospodovo vse upanje izgubljeno in uničeno.

Pa pride Sv. Duh in jih vse predrugači. Premagan je strah pred ljudmi, neustrašeno oznanjujejo evangelij Gospodov, ne boje se ne truda, ne sodnije, na kazni in ne smrti. Posvetne misli na moč, čast in oblast so se razpršile, v njihovih dušah se porodi duhovno kraljestvo Jezusovo. In z močjo Sv. Duha so šli ubogi ribiči v boj za kraljestvo božje in prelivali svojo kri v strašnem preganjanju, a vedno trdno zaupajoč v zmago križa.

Kakor so prejeli apostoli na binkoštno nedeljo Sv. Duha in so bili potrjeni v veri, oboroženi za boj proti sovražnikom zveličanja, tako prejmejo verniki moč in milost Sv. Duhu pri zakramentu sv. birme.

Sv. birma deli te le milosti:

Poveča nam posvečujočo milost božjo.

Da nam dejansko milost, da moremo sveto vero stanovitno spoznavati in po njej živeti.

Podeli nam darove Sv. Duha.

Vtisne neizbrisno znamenje vojaka Kristusovega.

Moderni svet posebno potrebuje milosti sv. birme: svetosti in stanovitosti v spoznavanju vere.

Poseben znak današnje dobe je materijalizem, to je posvetno mišljenje src, ki iščejo le sreče, uživanja, kraljestva tega sveta. Vse se preveč obrača po tem, kaj nese, kaj koristi, kaj da več dobička in uživanja tega sveta. Besede Gospodove: „Iščite najprej nebeško kraljestvo in njegovo pravico“ so postale nekam tuje današnjemu svetu. Radi dobička, ali v strahu pred izgubo kakega pobička, grede mnogi verni z nasprotniki krščanstva, podpirajo protikršćanske sile, si ne upajo pokazati svojega katoliškega mišljenja — Radi boljše službe prodajajo starši duše svojih otrok — Radi uživanja, radi sveta moré celo starši svojo lastno, nerojeno kri —

Več duha svetosti, ki išče v vsem življenju le božje pravice, to je, ki se trudi povsod spolnjevati božji zakon! —

Več duha srčnosti, več duha moči, več Sv. Duha, ki ustvarja junake-mučence, ki dajo vse, tudi svoje življenje raje, kakor da bi zatajili svojo vero!

Več duha moči potrebuje uradnik, da se tudi v uradu ne sramuje križa; več duha moči potrebuje katoliški učitelj, da je pripravljen pretrpeti tudi preganjanje radi svojega katoliškega mišljenja; več moči potrebuje trgovec in

obrtnik, da ne bo radi „kšefta“ prodajal svoje duše; več moči rabi delavec, da bo v tovarni ali delavnici pokazal katoliškega moža tudi pred zapeljanimi tovariši; več moči naša mladina, da se bo ustavljala silnemu zapeljevanju moderne nečistosti; več Sv. Duha potrebujemo vsi! —

In da bi svoje otroke potrdila za ta boj za zveličanje, jim po zapovedi Gospodovi deli sveta Cerkev zakrament svete birme.

Po zakramentu sv. birme postanemo vojaki Kristusovi! — Naši duši se je pri tem zakramentu vtisnil neizbrisen znak vojaka Kristusovega, pripadnika Kristusove armade. In Sv. Duh oboroži pri tem zakramentu kristjana z duhovnim orožjem: z milostjo, z močjo in svojimi darovi, da more izvojevati boj za zveličanje.

Radi teh milosti, ki jih deli ta zakrament, je njegova vrednost za naše zveličanje neprecenljive vrednosti. Grešil bi, kdor bi vsled nemarnosti ne prejel tega zakramenta!

Kako svetniki cenijo zakrament sv. birme, nam lepo kaže življenjepis sv. Mavrilija. Sv. Mavrilij, škof, umrl l. 417., je bil nekoč poklican k bolnemu otroku, da bi mu podelil zakrament sv. birme. Škof je obljubil, da pride; z nekim manj važnim opravilom, pa se je nekoliko zamudil. Ko pride v dotično hišo, kjer je ležal otrok, je našel istega že mrtvega. Pobožni škof je to tako obžaloval; da je odložil svojo škofovsko čast in je skrivaj odšel iz Francoskega na Angleško, kjer je vstopil pri nekem knezu v službo kot vrtnar, da bi tako nepoznan delal pokoro za svoj pogrešek. Po dolgem iskanju so ga našli njegovi prijatelji in so ga s težavo pregovorili, da je šel zopet v domovino.

Botri pri birmi. Stara navada v cerkvi je, da se dajejo birmancem pri birmi botri, ki prevzemajo s tem nalogo, da jih z besedo in zgledom podpirajo v krščanskem življenju.

Če bi kdo ne imel botra, ga morejo škof vsejedno birmati.

Boter imej samo enega ali dva birmanca, če škof iz pravičnega razloga ne določi drugače. Birmanec pa ne more imeti več botrov.

Pogoji, da more kdo biti **veljavno** za birmanskega botra so:

1. Sam je moral že prejeti zakrament sv. birme, biti mora pri pameti in mora imeti namen, biti za botra.
2. Biti mora ud katoliške Cerkev, ne krivoverec, ne razkolnik, tudi tak ne, o katerem je Cerkev posebej izjavila, da je izobčen.
3. Za botra ne more biti ne oče, ne mati svojemu otroku, ravnotako ne zakonski mož svoji ženi in žena ne možu.
4. Med birmovanjem se mora boter dotakniti birmanca.

Pogoji, da je kdo **dopustno** za botra so:

1. Biti mora drugi od krstnega botra. Krstni boter torej ne sme biti birmanski boter, razen z dovoljenjem škofa, ki da to dovoljenje, če je tehten razlog za to.
2. Biti mora istega spola, kakor birmanec. Izjemo bi mogel dovoliti škof.
3. Mora dopolniti vsaj 14. leto.
4. Ne sme biti izključen vsled kakega greha iz Cerkev.
5. Mora znati temeljne resnice sv. vere.
6. Ne sme biti redovnik in ne duhovnik, če ni posebnega dovoljenja od škofa.

Naj opomnim posebno sledeče: Oni, ki žive v divjem zakonu, se ne morejo sprejeti za botre. Katolik, ki se poroči pred drugoverskim duhovnikom, je izključen iz Cerkev in torej ne more biti za botra. Pravoslavni, pripadniki češke narodne cerkve, protestantje, kalvinci in drugoverci sploh, ne morejo biti botri.

Obleka pri birmi bodi dostojna! Na cerkvenih vratih imate že par let nabit odlok škofa, da naj prihajajo ženske v cerkev dostojno oblečene, kakor zahteva svetost kraja. Prosim torej botrice, bodite dostojno oblečene, da se kateri ne prepeti, da jo bo treba tik pred birmo odkloniti kot botro in bo otrok birman brez botre! Prosim tudi

starše birmank, da pošljete svoje hčere v dostojni obleki k sveti birmi. Nedostojno oblečene deklice se ne smejo pripustiti k sveti birmi!

Cerkveni predpisi pa določajo, da segaj krilo preko kolen, rokavi naj bodo dolgi vsaj do komolca; vrat bodi prost, a izrezki pri obleki preko jamice pod vratom so nedostojni; prozorne obleke so nedopustne, če niso podložene z neprimernim blagom.

Ponovno prosim, da ženske čuvate svoje dostojanstvo in ne skrunite hiše božje in ne svojega telesa z nedostojno obleko!

Darovi botrov, naj bodo primerni zakramentu. Ni lepo, če starši pri izberi botra gledajo le na to, kaj bo birmanec mogel dobiti od botra. Darovi botrov pomenijo darove Sv. Duha, ki jih prejme birmanec pri sv. birmi, za to naj bodo ti darovi tudi temu primerni. Predvsem: mašna knjižica, rožnivenec! — Mašne knjižice so najprimernejše one, ki jih je spisal dr. Gregorij Pečjak: „Pri Jezusu“ ali pa „Večno življenje.“

L. 1874. je birmal v nekem mestu na Češkem praški škof Schwarzenberg. K nekemu bogatemu posestniku je prišlo polno staršev prosit, da bi vezal birmo njih otrokom. Ta posestnik je bil daleč okrog znan kot velik dobrotnik revežev in za to so vsi pričakovali, da bodo njih otroci prejeli lepa birmanska darila. Gospod je sprejel botrinjstvo, a vsakemu prosilcu je pripomnil, da dobi birmanec le molitvenik, rožnivenec in podobico, veš da ne da. Ko pa je prišel dan birme, sta prišla po botra le dva birmanca, vsi drugi so si izbrali druge botre v nadi, da bodo drugod več dobili. Res je kupil ta boter ostalima birmancema vsakemu mašno knjižico, rožnivenec, a v mašno knjižico je priložil „podobico“ bankovec za 100 gld., kar je takrat pomenilo lepo vsoto. To so sedaj gledali drugi, ko so si izbrali druge botre, ko so zvedeli, kaj sta ostala dva birmanca vse dobila!

Torej birma naj ne bo prilika za profitarstvo! To je zakrament in naj se otroci vesele predvsem duhovnih dobrot, ki jih pri birmi prejmejo.

Ne opojnih pijač birmancem! Lepo je, če ta dan birmanci z botri praznujejo pri boljše pogrjnjeni mizi, toda opojnih pijač nikar ne dajajte otrokom! Kako žalostno in sramotno je, če je morda otrok prvič vinjen na dan svete birme! Doma napravite primerno gostijo, a birma naj ne bo prilika za pijančevanje.

Kako se deli zakrament sv. birme. Delivec sv. birme je redno le škof, izredno more pooblastiti papež tudi kakega mašnika v ta namen.

Škof deli zakrament sv. birme tako le: Moli najprej nad vsemi birmanci z razprostrtimi rokami in prosi Sv. Duha, da bi jim podelil svoje darove. Potem gre k vsakemu birmancu, mu položi roke na glavo, ga na čelo prekriža s sveto krizmo in obenem govori besede: „Zaznamujem te z znamenjem križa in te potrdim s krizmo zveličanja v imenu Očeta in Sina in Sv. Duha. Na to udari vsakega birmanca rahlo na lice. Ko so bili vsi birmanci birmani, jim podeli vsem skupaj sveti blagoslov.“

Obredi pri sv. birmi imajo lep pomen. Pokladanje škofovih rok pomeni, da pride takrat na birmanca Sv. Duh in da postane isti na poseben način božja lastnina in vojak Kristusov. Krizma je oljčno olje, kateremu je primešan balzam in katero škof svečano blagoslove vsako leto na vel. četrtek. Z oljem so se v starih časih mazilili bojevniki, da so laglje zmagali. Nasprotnik jih ni mogel tako lahko obdržati v rokah, ko so bili namazani z oljem. To maziljenje z oljem pomenja, da prejme birmanec pri tem zakramentu moč Sv. Duha zoper sovražnike zveličanja. Balzam varuje gnilobe in širi prijeten vonj. Balzam pri sv. birmi pomeni milost, ki birmanca varuje greha in mu daje sposobnost za krepostno življenje. Škof prekriža birmanca na čelu, da ga s tem opomni, naj se nikar ne sramuje očitno pokazati vero v Križanega. Škof udari birmanca na lice, da ga opomni, naj bo pripravljen za vero trpeti tudi zasramovanje in preganjanje.

Spored ob birmi. V petek dne 19. aprila pridejo škof iz Mavčič popoldan okrog 4. ure v Kranj. Pred župno cerkvijo je slovesen sprejem, kakor običajno. K sprejemu vabim vse župljane, razne organizacije, posebno vse šole in urade. Upam, da bo Kranj dostojno sprejel svojega višjega pastirja! Hišne posestnike prosim, da okrase svoje hiše z zastavami. Po pozdravih bo v župni cerkvi blagoslov z Najsvetejšim. Nato odidejo škof v župnišče in od tam v obe osnovni šoli. Zvečer ob 8. je pozdravna akademija v Ljudskem domu. V soboto dopoldan obišejo škof gimnazijo, popoldan ob 3. cerkev na Primskovem in nato tamkajšnje osnovno šolo. Spovedovali bodo škof v spovednici, kjer navadno spovedujeta gg. Žužek in Watzl, to je prva spovednica na listovni strani, in sicer spovedujejo v soboto in nedeljo zjutraj od pol šestih.

V nedeljo bo ob 9. slovesen vhod škofa v župno cerkev med svečanim zvonjenjem, nato škofova maša, pridiga in birmovanje.

Starši in botri, pazite, da bodo isti dan birmanci gotovo pri sv. maši. Če niso bili prej pri maši, morate biti z otroci že ob 9. v cerkvi.

Po škofovi pridigi se otroci z botri hitro razvrste po odredbi rediteljev po cerkvi. Vsak boter stopi za svojega birmanca. Birmanec imej sklenjeni roki, v rokah birmanski listek, preko rok birmanski trak. Ko škof molijo nad birmanci, naj isti pokleknejo in po blagoslovu vstanejo. Ko pridejo škof do birmanca, položi boter svojo desnico na desno ramo birmanca, ki jo drži položeno na rami med birmovanjem. Ko je birmanec prejel sveti zakrament, mu boter zaveže trak preko čela in ga pelje skozi vrata pri zakristiji, kjer mu duhovnik še enkrat zbríše sv. olje na čelu. Potem je najbolje, da se vrnete z birmancem takoj v cerkev in tam čakata blagoslova. Proti koncu birmovanja pozvoni z velikim zvonom k blagoslovu. Takrat morajo vsi birmanci v cerkev k blagoslovu. Prosimo vse botre, da ne zamudite tega blagoslova! Šele ko je zadnji blagoslov končan, je končan tudi obred svete birme.

V nedeljo popoldne ob kaki 2.30 odidejo škof iz Kranja.

Popolni odpustki. Pri birmi podele škof popolne odpustke vsem navzočim vernikom, ki prejmejo sv. zakramente in molijo v papežev namen.

Molitev za verne duše v vicah, posebno za umrle farane opravijo presvetli po birmi v župni cerkvi. Verniki naj se udeleže tudi te pobožnosti.

l. Žužek.

Solski vestnik.

Birma. Za sv. birmo se letos pripravijo vsi šolski otroci pri skupnem pouku. Tisti, ki pojdejo letos k sv. birmi, naj takoj po velikonočnih počitnicah prineso v šolo na listu spisane te-le podatke: 1. krstno ime in priimek birmanca, krstno ime očeta in matere (pri umrlih naj se pred imenom naredi križec †) ter tudi materin prejšnji priimek, kdaj je bil birmanec rojen, kdaj krščen, v kateri župniji je bil krščen in v kateri župniji sedaj prebiva, 2. natančen naslov botra oz. botre: ime, priimek, stan (kaj je) in kje prebiva (kraj in številka.) prav tako kakor je treba za pisemski naslov.

Pred sv. birmo vsi birmanci opravijo sv. spoved. Tudi za ta zakrament se bodo pripravljali vsi šolski otroci, ki ga še niso prejeli. K prvi sv. spovedi naj gredo tudi tisti, ki iz kakega vzroka še ne gredo k sv. birmi. Saj vemo, da so že vsi zmožni grešiti in je najboljšo, da se takoj vadijo očiščevati svojo dušo. Mnogi starši otroka preveč zadržujejo od prve sv. spovedi; priznajo sicer, da je otrok dovolj britten za greh, za spoved pa se jim zdi še preneumen. To je pa zmota, kajti kdor je dovolj razumen za prvo, je tudi za drugo.

Slovesno prvo sv. obhajilo bo enkrat pozneje. Tudi za to se bodo pripravili vsi, ki ga še niso prejeli. Z malimi izjemami gredo k prvemu sv. obhajilu lahko vsi otroci prvega razreda, v drugem razredu pa naj gredo vsi, ki še niso bili.

Mesečno sv. obhajilo za šol. mladino. Ker je uspešna vzgoja krščanske mladine le tista, kjer s starši vzgaja tudi božji Prijatelj otrok, je za mladino potrebno večkratno, vsaj mesečno sv. obhajilo. Precej otrok prejema sv. zakramente večkrat na mesec. Da bo pa prilika za to še boljša, bo v prihodnje vsak mesec skupna spoved in sv. obhajilo enkrat za dečke, enkrat za deklice. Dan in ura bo redno oznanjena v našem listu.

Enoten molitvenik za šol. mladino. O priliki sv. birme se rado zgodi, da botri birmancem kupijo molitvenike, ki so sicer na zunaj lepi in dragi, vsebine pa nimajo nič kaj prida. Zato priporočamo predvsem molitvenik »Pri Jezusu«, ki vsebuje vse potrebne in primerne molitve, ter se rabi pri skupnih šolarskih pobožnostih. Dobi se v priprosti in bogati vezavi. Križev pot, ki je v tem molitveniku krajši, se za skupno molitev pri javni službi božji dobi lahko v posebni knjižici, ki stane 3 Din.

Duh, svetnik Fran Pokorn.

Iz cerkvene zgodovine Kranja.

(Nadaljevanje.)

Papež Pij II., ki je potrdil cesarjevo ustanovo ljubljanske škofije, jo je z dne 10. sept. l. 1462.¹ tudi popolnoma izločil iz jurisdikcije ali oblasti oglejskega očaka, in ker je cesar Maksimiljan, kakor smo videli zgoraj, kranjsko župnijo l. 1507. popolnoma utelesil mizi ljubljanskega škofa, mu izročil patronat in duhovno fevdstvo, kar je l. 1529. tudi njegov naslednik cesar Ferdinand odobril, bi človek sodil po vsej pravici, da ima odslej edino-le ljubljanski škof besedo glede kranjske župnije v vsem obsegu ter, da zadenejo iste kazni vsakogar, ki bi se drznil vmešavati se v zadeve kranjske župnije, kakor če bi nasprotoval oblasti ljubljanske škofije sploh, da se proti takemu pokliče lahko svetna oblast na pomoč in da bi si nakopal jezo božjo na svojo vest, kakor je zagrozila sv. stolica. —

Oglejski očak si je pa kljub temu vendar še prisvajal neko oblast nad župnijo v Kranju, kakor nam kažejo stare listine. V Kranju je bilo, kakor bomo pozneje videli, več beneficijev, pri katerih so ustanovniki določili, da se duhovnik ali beneficiat predloži mestnemu župniku v potrdilo, kateremu obljubi pokorščino in spoštovanje. To pravico so Kranjci imeli že od očakov Otobona in Ludovika iz 14. stoletja. To pa poznejšim očakom ni bilo po volji. Že l. 1554.² seje očak Janez Grimara (1546.—92.) dne 27. novembra pritožil kralju Ferdinandu, češ, da si ljubljanski škof kot župnik v mestu Kranju prisvaja pravico imenovati in potrjevati prezentirane mestne beneficiate, kar ima po postavi in stari navadi pravico le oglejski očak, ker Kranj leži v oglejski škofiji in svojo pravico moram varovati, kar mora tudi ljubljanski škof dobrohotno in prijateljsko priznati, kakor se spodobi kristjanom in nam, ki smo od Boga in od sv. stolice postavljeni za pastirje v svoji cerkvi. — Torej ve tudi kraljevsko Veličanstvo, da on ne mara delati nobene zdrake, marveč naj ima vsak svoje. —

Iz tega izgleda, kakor da oglejski očak ne pripozna vtelešenja kranjske župnije ljubljanski škofiji ter da volja ustanovnikov beneficijev pri njem nič ne pomeni. —

Kralj Ferdinand je o tej pritožbi očakovi pisal iz Augsburga dne 12. sept. 1555. škofu Urbanu Tekstorju (1544.—58.)

¹) Klun: Archiv I. c. —

²) Izvleček iz očakovega pisma v kap. arhivu v Ljubljani: Fr. 121. —

kot župniku kranjskemu¹ sledeče: »Izvedel sem iz predloženih pisem, da udano prosiš, ko si se očaku in oglejskemu sedežu glede pritožb, ki jih je v svoji gorečnosti naperil proti tebi, opravičil, naj bi jaz s svojo močjo in veljavo določil, da bi privilegije (svobodščine) s kojimi se je Tebi dala pravica kot župniku kranjskemu, beneficiate potrjevati in vstoličiti, da se tako odstrani vsak vzrok nasprotovanja ali prepira za vse prihodnje čase, izvrševal očak. Ker sem po svoji kraljevski dobrotljivosti Tebi naklonjen, zato Ti nočem skrivati, da hočem očaku samemu v tej zadevi odgovoriti milostno v tem smislu, kakor lahko spoznaš iz prilog, kjer ni nič bridkega in hudega zoper njega. Če pa je več storil in dovolil, kakor je bil dolžan, hočemo videti in po nobenem pravu bi se ne moglo siliti, da bi one svobodščine, katere je imel, pa so sumljive in sebi nasprotujoče, podpiral ali ščitil ali da bi mislil, da bi zoper samega sebe odločeval. To sem Ti hotel sporočiti, da veš, kako stvar stoji in spoznaš, kaj Ti je storiti in se moreš odločiti.«

Kakšen je bil potek in izhod te zadeve? Iz listin poznejše dobe spoznamo, da oglejski očak ni priznaval ne utelešenja kranjske župnije ljubljanski škofiji, ne izjemnega stanja ljubljanske škofije od oglejske oblasti in odgovornosti naravnost sv. stolici. Že pod škofom Urbanom in pod njegovim naslednikom Konradom, ki je bil l. 1555.² vikar škofov v Kranju in obenem tudi v Šmartnem pri Kranju, je prišel en očakov sufragani ali podložni škof iz Vidma sem na Škofjo Loko, odtam v Kranj, kjer je napominanega kranjskega vikarja klical k sebi, da bi ga vizitiral. Ta se je pa zavedal, da je odgovoren le svojemu rednemu župniku, ljubljanskemu škofu in da bi ravnal zoper ustanovne svobodščine, katerim je pritrtil tudi očak, zato se ni uklonil in ubogal ter se tudi ne prikazal pred očakovoga pooblaščenca. Radi tega pa je sufragani izrekel nad njim cerkveno kazen: izobčenje. Vikar si v teh zadevah ni znal drugače pomagati, kakor, da se je obrnil na svojega škofa s pismeno prošnjo, da naj ga brani. Škof je takoj pisal na apostolskega nuncija in škofa v Zagrebu, ki se je takrat nahajal na cesarskem dvoru v Pragi in mu vso stvar pojasnil, proseč ga, naj bi prišel za en dan v Kranj, kar se je tudi zgodilo. Sporna zadeva se je vsestransko obravnavala, vsaka stranka je predložila svoje zahteve in po vsestranskem prerokanju in predvarku je bil za obe stranki ta-le sklep: Od danes naprej za vse čase imej oglejski očak v kranjski župni cerkvi le samo pravico rabiti škofovsko opravo (mere pontificalia), drugo popolno vodstvo pa in razpolaganje in vladanje u duhovenskih in svetnih zadevah pri tej župniji pa spada v področje ljubljanskega škofa, ki je patron in redni popolnooblastni župnik in pri tem naj tudi ostane. Tako se je poravnala ta spora zadeva in pravomočno sklenila. Priča temu je bila tedanja reformacijska komisija v Kranju in ves mestni svet. To se je vršilo meseca sept. l. 1555. —

Kdo ne bi bil vesel, da je vendar enkrat konec prepiru in da se upostavi že toliko zaželjeni postavní red in mir! Toda ne. Kakor kažejo listine je vsak novi oglejski očak ali pa njegov novi vikarij ne oziraje se na prejšnje določbe in ureditve za prihodnje čase sam zase začel znova boj glede kranjske župnije. —

Jakob Maracco, komisar ali vikarij oglejskega očaka (1563.—76.) piše dne 6. marca 1565.³ iz Vidma oglejskemu očaku tako-le: L. 1554. je poslal Ferdinand, tedanji rimski cesar v ječe vaše prevzišenosti duhovnika Gašperja Rokavca (Rakovca) iz Kranja, kateri kraj vaše škofije je tri dni od Vidma oddaljen, da bi bil ondi sojen od duhovskega sodišča, ker je bil sumljiv herezije. Škof kotorski Luka Bizancij (1532.—65.) tedanji sufragani in vikarij pa je oprostil tega duhovnika imenovane krivde. Sedaj mi piše nadvoj-

voda Karol o istem duhovniku, da je ta obdolžitev prišla od ljubljanskega škofa, čegar menzi je prideljena kranjska cerkev, vsled osebne mrznje. Naselil se je zopet v Kranju in je l. 1561. imel okrog 300 obhajancev ter l. 1564. silno rogovilil v mestu, vsled česar je mestni svet in sodnik dal zapreti cerkev, kjer se lahko ljudstvo ob shodih okuži, šolo in zvonove, kakor poroča tedanji vikar škofu Petru Seebachu ob čazu kuge dne 25. avg. i. l. — Čudno, kako je mogel Rokavca Bizancij oprostiti krivde herezije, ko je že l. 1548. potegnil s Trubarjem in leto poprej kot stolni vikar ljubljanski v neki pridigi tako sramotil Mater Božjo, da je vse ljudstvo preplašeno bežalo iz cerkve. Ali se ni morda tudi to zgodilo iz nasprotne osebne mrznje, da je oglejski vikarij podražil ljubljanskega škofa? —

Pavel Bizancij, vizitator oglejskega očaka Janeza Grimana (1546.—1502.) ki je potrdil napominane konvencije glede kranjske župnije 1555., pa že l. junija 1581.¹ iz Kamnika očaku tako-le poroča: »Včeraj sem obiskal Kranj, zelo lepo in obljudno mesto v primeri z drugimi tukajšnjimi kraji, in sem zopet prevzel cerkveno oblast, katero so tamkaj že dvajset let izvrševali predniki škofa ljubljanskega. Izkušal bom nazaj dobiti tudi prošnjo z osmimi župnijami, ki jih ima že več let v posesti prošt ljubljanski. Ta je redno arhidijakon v teh krajih. Res bode mnogo posla, kajti sedanji prošt (Gašper Freidenschuss) je zelo trdovraten. Storil bom vse, da se mi posreči ta zadeva, kakor se mi je ona v Kranju, kjer sem tudi zopet posvetil neko lutrovsko cerkev z največjo slovesnostjo in sem birmal več kot 1200 oseb, čeprav je večji del plemičev in meščanov v tem mestu protestantski.« Menda je misliti tu na cerkev sv. mučencev Fabijana in Boštjana v Pungrtu, ktere so se protestantje tem ložje polastili, ker je imel mestni magistrat prezentacijsko pravico. Vizitator jo je odvzel heretikom, pokazavši jim listine, da ima med njimi najvišjo oblast, ter pravico nad to cerkvijo izročil v roke katoličanov. Vodil je na prošnjo ljudstva tudi očitno napovedano in prirejeno slovesno procesijo s presv. Rešnjim Telesom, kakor poroča v svojem pominskem govoru dominikanec Hieronim Bigarella. Vizitator poroča nadalje oglejskemu očaku tudi,² da je tem žalostnim razmeram v Kranju kriva mnogo tudi tamošnja duhovščina s svojim nezgladnim življenjem. Zato bo tožbo naperil proti kranjskemu vikarju katerega so luteranci naznanili, češ da je maščevalen in razuzdan človek. V svoji pritožbi pravijo, da bi hoteli zopet pokorni biti sv. cerkvi, ako bi ta vikarij opustil tisto žensko, ki jo ima pri sebi, in bi redno in po božno živel.

Iz tega poročila se jasno vidi, da oglejska oblast prav dobro pozna punsko zvestobo (punica fides). Kdo bi se potem še čudil, ako je tudi avstrijska vlada gledala na to, da se upliv Ogleja na avstrijske dežele kolikor mogoče zmanjša in omeji tudi v cerkvenem oziru.

L. 1593. je nastopil nov očak v Ogleju Francišek Barbaro, ki je imel tudi novega vikarja svojega ali naddijakona za Gorenjsko: Boštjana Trebuchana, mestnega župnika v Kamniku (1595.—1619.) Nova metla, pa pravijo, da dobro pometa. In ta je segla takoj do Kranja, že za vladikovanja ljubljanskega škofa Janeza Tavčar-ja (1580.—1597.) in to ob generalni vizitaciji l. 1593. Kranjskemu župniku je oglejski očak odvzel naddijakonsko čast za Gorenjsko. Hotel ga je odstaviti tudi od župnije kot vikarja, a ljubljanski škof, ki ga je postavil kot svojega namestnika v Kranju, ni dovolil. Odstavil ga je pozneje sam, ko se je prepričal o njegovem nezgladnem življenju ter imenoval, vpeljal in vmestil drugega na to mesto dne 13. okt. 1895., kakor zahteva kanonsko pravo. —

¹) Ravno tam. —

²) Škof. in kapit. arhiv iz zapiskov škofa Chroena: F. 13, 15, ter 111, 1.

³) Izvestja muzejskega društva XVII. (1907.) str. (8.—9.) in 57.

¹) Ravnotam str. 58.

²) Ravnotam str. 57.

Razširjajte Kranjski zvon!

Ustanove na Primskovem.

Cerkvena ključarja na Primskovem sta lansko leto, takoj po smrti pokojnega g. dekana prosila škofijo za pojasnila glede ustanovnih maš in zemljišč pri podružnici na Primskovem. Škofijski ordinariat je tukajšnjemu župnemu uradu naročil, naj zadevo pojasni. Ker je zadeva zelo zamotana in ker je bilo drugega dela dosti, sem rabil skoro tri mesece, da sem vse proučil. Ko sem vse ugotovil, sem sklical v sredo dne 13. marca v župnišče na Primskovem sestanek vseh hišnih posestnikov in najemnikov cerkvenih zemljišč, da jim pojasnim zadevo ustanov. Sestanka se je udeležilo veliko število posestnikov in najemnikov cerkvenega zemljišča. Razložil sem jim vse, kako je z zemljiščem in ustanovami. Ker pa morda koga ni bilo poleg in da ima o vsej zadevi vsa soseska jasno sliko, da ne bo praznih govoric, naj pojasnim še tu ves položaj.

Ločiti moramo pri cerkvi trije vrste zemljišč: cerkveno lastninsko, nadarbinsko in ustanovno. Cerkveno zemljišče upravlja župnik skupno s cerkvenimi ključarji. Ne ključarja sama, ampak župnik s ključarji. Dohodke teh zemljišč ima le cerkev. Cerkvenih zemljišč je na Primskovem zelo malo, med njivami edino le Steganca parcela 772.

Nadarbinsko zemljišče je ono, ki je sicer last cerkve, a ga vživa župnik. To zemljišče upravlja in vživa župnik sam. Takega zemljišča, ki bi bilo za duhovnika, Premsko-vo nima.

Ustanovna zemljišča so pa ona, ki so se kupila za kako ustanovo in se morajo njih dohodki porabiti po naročilu ustanovnika za maše ali pa v kak drug namen, ki ga je ustanovnik določil. Ko se je dotična ustanova napravila, se je sestavilo tudi ustanovno pismo in v tem pismu je natanko določeno, kako se mora porabiti dotična ustanova.

Ustanov na Primskovem je okrog 44, njihova ustanovna pisma se hranijo v župnem arhivu in na škofiji. Večina teh ustanov je za sv. maše, ki naj bi se brale za umrle ustanovnike.

Večina tega denarja, ki je bil zapuščen za ustanovne sv. maše, je bila naložena v državnih papirjih in deloma kasneje v vojnem posojilu. Ti papirji danes nič ne donajajo in tako nimajo te ustanove nikakih dohodkov in se za nje tudi maše opravljati ne morejo.

Za nekatere ustanove pa se je na Primskovem kupilo zemljišče in za te ustanove se morajo opravljati sv. maše.

Najvažnejša ustanova je Jurija Zupan, ki je zapustil 1000 goldinarjev, da se iz tega fonda polagoma kupujejo posestva, katerega dohodki se naj bi porabili za sv. maše za ustanovnika in njegovo sestro Ano Zupan. Lete 1865. se je za časa dekana Reša kupilo pol Kvedrovega grunda na Primskovem št. 15. Vso zadevo pa je urejeval že tedanji kaplan in kasnejši dekan Mežnarc. Iz tega denarja se je leta 1879. kupil del Dolge njive parc. št. 339. in leta 1881. še parcela 728., njiva Repše.

Poleg te ustanove je ostalo delno kritje v posestvih tudi za ustanove Neža Gorjanc, Ana Waland in Jernej Ušlakar; za Trelc Antona, Primoža in Heleno; Mina Pečnik.

Tako je Dolga njiva parc. 339. iz ustanov Neža Gorjanc in Jurij Zupan, Udni boršt parc. 1017. je kupljen iz ustanov Jurija Zupan, ustanove treh Trelcev in Mine Pečnik.

Travnik v Goričah parc. 378. pa je bil kupljen iz ustanov Waland in Ušlakar.

Že iz teh podatkov se vidi, kako je vsa zadeva zelo zamotana, za to ni čudno, če je med prebivalci na Primskovem nastalo več raznih govoric o teh ustanovah. Mnogi so mislili, da so ta zemljišča za njih duhovnika in bi se na podlagi teh zemljišč mogla ustanoviti na Primskovo župnija. Toda ta pesestva so z ustanovami tako obremenjena, da predstavljajo prav malenkosten dohodek. Leta 1928. je znašal čisti dohodek vseh ustanovnih in cerkvenih zemljišč le Din 1168.70. Iz tega denarja bi se bilo moralo opraviti toliko maš, da bi to ne pomenilo kakega posebnega dohodka za tamkajšnjega duhovnika, saj dobi za druge maše skoro ravno toliko, kakor za te ustanovne maše.

Pokojni g. dekan Koblar je hotel ljudem ustreči in je dajal poceni posestvo v najem, denar je pa pošiljal drugam, da so se drugod opravljale sv. maše, ker je bilo premalo dohodkov, da bi se opravljale na Primskovem. Toda dobrota je navadno sirota! Slišala so se razna sumničenja, kakor da bi si bil on sam te dohodka lastil, da se maše niso opravljale in prišlo je celo do nekake pritožbe cerkvenih ključarjev na škofijo.

Ker je bilo v letu 192. mnogo popravil pri podružnici cerkvi in dohodkov tam zelo malo, se je dohodek zemljišč porabil za kritje stroškov in še župnik je moral podružnici na Primskovem posoditi Din 1128.50.

Da ne bo več kakih pritožb se bo v bodoče postopalo strogo po cerkvenih in državnih predpisih. Vse posestvo se bo dajalo v najem na javni dražbi, določila pa se bo najmanjša ponudbena cena za mernik posestva. Ker so pa nekateri že lani njive obdelali, se jim bodo iste prepustile za letos še brez dražbe proti najemniku, ki bo določena od izvedencev z ozirom na tamkajšnje razmere. Košenine se bodo vse oddale v najem na dražbi že letos, njive pa drugo spomlad za dobo 6 let.

Ves denar iz ustanovnih zemljišč se bo porabil za sv. maše. Cerkev in župnišče bodo morali Primskovljani sedaj popravljati popolnoma sami. Tako upam, da ne bo več kake prilike za pritožbe!

Dobrodelni vestnik.

Znamke za reveže so že v prometu, dobe se pri gospej tajnici Vincencijeve družbe dr. Ambrožičevi, v trafiki Kušlan in v trafiki Krč, kakor tudi v župnem uradu. Reveži dobe za te znamke živila v prodajalni konzumnega društva in v trgovini Colnar. Naj bi se teh znamk posluževali pač vsi, da se prepreči pijančevanje za mile darove.

Marijanišče. V svoji seji dne 8. marca je sklenilo predsedstvo Vincencijeve družbe, da naj nosi odslej naš dobrodelni zavod ime »Marijanišče«. Prvotno se je imenoval »Zavod sv. Vinka«, ker so ga vodile sestre vincentinke. Zadnje čase se je nekako udomačilo ime »sirotišče«, toda to ime ne označuje pravilno namena zavoda, ker je v njem sirot najmanj in obstoji pravzaprav zavod iz več ustanov. Ker je v zavodovi kapeli patrona Mati Božja, se je zdela predsedstvu Vincencijeve družbe najprimernejše ime za zavod »Marijanišče« po vzgledu ljubljanskega Marijanišča, ki ima podobno nalogo kot naš zavod.

Kmetijsko gospodinjstva šola v Marijanišču zaključil svoj zimski tečaj v nedeljo 14. aprila. Ta dan bo ob 11. uri dopoldan v zavodovi kapeli zaključna služba božja, popoldan po kosilu prirede gojenke gospodinjstva šole poslovilno akademijo. 13., 14. in 15. aprila priredi gospodinjstva šola šolsko razstavo, ki si jo občinstvo more ogledati, da bo videlo, kaj se nauče naše gojenke v tej šoli.

Poletni tečaj kmetijsko gospodinjstva šole se prične v »Marijanišču« s 1. majem in traja do 31. septembra letos. Dekleta iz mesta in okolice imajo lepo priliko, da se priučijo gospodinjstva in dobe za današnji čas potrebne izobrazbe. Vsaka dekle — bodoča gospodinja — bi morala imeti tako šolo! Oni starši, ki morete nuditi svojim hčeram to izobrazbo, gotovo pošljite svoje hčere v to šolo. Vsa

potrebna pojasnila daje vodstvo gospodinjske šole v Marijanišču v Kranju.

Sesttedenski večerni Gospodinski tečaji. Ker je za mnoga dekleta 5 mesečna gospodinska šola predolga, je sklenila Vincencijeva družba z vodstvom gospodinjske šole, da priredi poleg 5 mesečne gospodinjske šole letos dva večerna gospodinska tečaja, ki bosta trajala le 6 tednov. In sicer se bo prvi tak večerni tečaj vršil od 1. maja do 15. junija za dekleta iz okolice, za kmetska in delavska dekleta. Vršil se bo vsak večer od 6. do 9. ure. Glavno se bo poučevalo v kuhanju, poleg tega pa tudi nekoliko o zdravilstvu v družini, o bolniški postrežbi, o gospodinskem knjigovodstvu in o vzgojeslovju. Ona okoliška dekleta, ki ne morejo obiskovati 5 mesečne gospodinjske šole, imajo v tem tečaju lepo priliko, da se vsaj nekoliko izobrazijo v gospodinjstvu. Sprejemajo se le dekleta, ki so dovršila 16. leto. Sprejetih bo le do 20 deklet. Ona dekleta, ki žele obiskovati ta tečaj, naj naj se zglasijo v Marijanišču pri sestri voditeljici gospodinjske šole, ki jim bo dala potrebna pojasnila. Priglasijo se sprejemajo do 25. aprila.

Za mestna dekleta se priredi tak večerni gospodinski tečaj jeseni od 1. septembra do 15. oktobra.

Članarine in darov se je nabralo ob priliki pobiranja članarine za Vincencijevu družbo skupno Din 3184.50. Vsem darovalcem iskrena hvala!

Revnim družinam je ob priliki hudega mraza in za veliko noč razdelila Vincencijeva družba Din 2800.—.

Oznánila za april župnije Kranj.

1. **Velikonočni pondeljek**, služba božja po navadi, ob 10. z blagoslovom orglana sv. maša, popoldne ob 2. litanije Matere Božje.

5. **Prvi petek v mesecu**, ob 6. sv. maša z blagoslovom.

7. **Bela nedelja**, prva nedelja v mesecu, ob 6. sveta maša z blagoslovom, po sv. maši skupno sv. obhajilo za moške. Zopet vabimo vse fante in može, da se udeleže v obilem številu skupnega mesečnega sv. obhajila! Popoldne ob 2. ura molitve — 25. ura in pete litanije presv. Srca Jezusovega. V Rožnivenški cerkvi je potem shod za dekliško Marijino družbo.

14. **II. nedelja po Veliki noči**, služba božja po navadi, popoldne po litanijah je shod za žensko Marijino družbo.

21. **III. nedelja po Veliki noči**, birma, red službe božje glej v članku o sv. birmi.

24. **Sv. Jurij.**

25. Ta dan se prične poletni red službe božje, zvečer litanije ob 7.30 in sicer so ob delavnikih redne službe božje ob 5.30; ob 6. in ob 7.30.

25. **Sv. Marko**, ev. Po prvi sv. maši gre procesija v rožnivenško cerkev, kjer bo pridiga in sv. maša.

28. **IV. nedelja po Veliki noči**, po navadi, pop. po litanijah je ura molitve za može — 1. ura.

Mrliška kronika.

49. **Eržen Mihael**, cestar, Kranj, rojen 5. januarja 1853, umrl 26. oktobra.

50. **Štern Pavel**, sin posestnika, Huje št. 6, rojen 30. maja 1928, umrl 28. oktobra.

51. **Puhar Katarina**, žena kamnoseka, Kranj, Kokriško predmestje št. 53, umrla 31. oktobra.

53. **Strupi Doroteja**, služkinja, Rupa št. 14, rojena 7. februarja 1849, umrla 19. novembra.

54. **Jakše Terezija**, šivilja, Kranj, Savsko predmestje št. 37, umrla 29. novembra.

55. **Komac Marija**, Primskovo, rojena 17. novembra 1928, umrla 29. novembra.

56. **Mayr Mavrilič**, posestnik, cerkveni ključar, Kranj št. 161, rojen 31. avgusta 1851, umrl 3. decembra.

57. **Golob Matija**, posestnik, mesar, Kranj št. 152, rojen 19. novembra 1863, umrl 22. decembra.

58. **Kerč Katarina**, zasebnica, Primskovo št. 13, rojena 3. maja 1864, umrla 27. decembra.

Župnija Šmartno.

Oznaznila

1. aprila: Ob 6. in 9. služja božja po navadi, popoldan ob 2. litanije.

5. aprila: **Prvi petek**, ob 6. sv. maša z blagoslovom.

7. aprila: **Bela nedelja**, ob 6. in 9. služba božja z blagoslovom, ob 2. popoldne ura molitve in litanije presv. Srca Jezusovega, po litanijah shod Marijine družbe.

14. in 21. aprila: Božja služba ob 6. in 9. in popoldan ob 2. po navadi.

25. aprila: **Sv. Marka**, ob 6. sv. maša v farni cerkvi po maši odide prošnja procesija v Drulovko, kjer bo sv. maša.

28. aprila: Zjutraj in ob 9. božja služba v farni cerkvi, ob 9. tudi pri sv. Uršuli. Popoldan ob 2. krščanski nauk in litanije in potem sprejem prevzvišenega knezoškofa pred župno cerkvijo.

29. aprila: Ob 9. pridiga in sv. maša, katero bodo opravili g. knezoškof — po sv. maši birmovanje ter molitve za mrtve v cerkvi in na pokopališču. Popoldan odhod g. knezoškofa k sv. Joštu, kjer bo dne 30. aprila birmovanje. Ta dan dobe popolen odpustek vsi, ki bodo prejeli svete zakramente.

Umrlí v mesecu marcu:

1. marca: **Rozman Janez** p. d. Janček, posestnik v Stražišču št. 79, rojen 26. januarja 1851 v Stražišču.

5. marca: **Ana Eržen**, rojena **Pintar**, kajzarica v Pševem št. 20, rojena 11. julija 1850 na Križni gori.

12. marca: **Franc Rebolj**, hišarja sin v Zgor. Bitnju št. 70, rojen 2. decembra 1928.

13. marca: **Kristina Valenčič**, zemljaka hči v Pševem št. 18, rojena 25. oktobra 1928.

21. marca: **Antonija Brenk**, samska sitarica v Stražišču, rojena 10. julija 1857 v Zgor. Bitnju.

Razno.

Primskovo. Letos obhaja podružna cerkev na Primskovem tri važne obletnice — radi tega bo naš list prinesel kratko zgodovino podružnice na Primskovem, ki jo je spisal g. svetnik Pokorn. V spomin tem obletnicam bomo letos priredili na Primskovem ob priliki večjo cerkveno slovesnost.

Sneg je letos napravil mnogo škode na strehi župne cerkve in je bilo treba prekriti velik del ostrešja.

Velikonočnih spovednih listkov ne bomo letos nič pobirali v kranjski župniji, ker jih tudi pri velikonočnem pouku nismo nič delili. Le na Primskovem se bodo pobirali, ker so jih pri izpraševanju tudi delili.

Pokopališče v Kranju je že premajhno. O tej zadevi priobčimo v prihodnji številki članek, kako bi se ta zadeva mogla rešiti.

Ciborija to je obhajilna keliha v župni cerkvi, sta premajhna postala z ozirom na število obhajil, za to bo treba napraviti enega večjega. Če bi imel kdo kaj srebrnine doma odveč, bi prosil, da jo daruje za novi ciborij.